

Všechny čtyři obrazy jsou dnes součástí sbírek Městského muzea a galerie v Hranicích, jejich osudy jsou poměrně zajímavé. Citujme svědectví Jaromíra Zahálky, syna Otakara Zahálky (1891–1942), který byl v letech 1934–1939 velitelem Československé vojenské akademie, tedy instituce, která navázala na tradici hranických vojenských ústavů: „K někdejšímu bytu v hranické akademii nám byl přidělen velký půdní prostor ve čtvrtém patře rizalitu střední budovy s krásným výhledem na Pašovické vrchy s Helfštýnem a tok Bečvy. Na této půdě za podkrovním trámem jsem našel také svitky obrazů, které jsem donesl domů. Překvapenému otci se malby líbily, a tak požádal vojenskou správu o jejich odkoupení. Obrazy, které otec nechal restaurovat a zarámovat, zdobily největší místnost našeho hranického bytu, která sloužila převážně jen příjmu oficiálních a polooficiálních návštěv, jež chtěl velitel VA pohostit v soukromí. Při stěhování z Hranic do Zlína [1] musela naše rodina, s ohledem na menší byt, přestěhovat část zařízení do nově zakoupeného rodinného domku ve Zborovicích u Kroměříže. Dva z obrazů (lázně Teplice a Kostelíček) putovaly s námi do Zlína a tvořily nadále výzdobu našich všech zlínských bytů. Ostatní dva obrazy (Helfštýn a hranický zámek) byly uloženy na půdě zborovického domku. Po jeho prodeji a likvidaci v něm uloženého majetku byly obrazy odvezeny a uloženy na půdě jednoho domku v Pašovicích u Uherského Brodu prostřednictvím rodinného přítele řídicího učitele Rychetníka. Po přestěhování maminky Jeleny do České Lípy ze Zlína v roce 1966 nebylo v bytě místo pro prvně jmenované dva obrazy. Rodina se tudíž rozhodla nabídnout malby městu Hranicím k odkoupení. S využitím sestřiny spolužačky, pracovnice muzea v Opavě, jsme našli cestu k řešení.“ [2] – Vlastivědný ústav v Olomouci v létě 1966 obrazy koupil od rodiny Zahálků prostřednictvím olomoucké prodejny starožitností a předal je Vlastivědnému ústavu (muzeu) v Přerově, kde byly zařazeny do fondu hranického muzea, jež se součástí přerovské instituce stalo v roce 1963. Do přírůstkové knihy hranického muzea byly obrazy zapsány 12. prosince 1966. Poté byla plátna (v rámech, které dostala ve 30. letech 20. století) vystavena v rámci expozice o hranické historii v prostorách synagogy a po rekonstrukci zámku v roce 1998 v tamní obřadní místnosti.

JIRÍ J. K. NEBESKÝ

Friedrich Kulnigg (sedící na zemi), 1882

EMANUEL PENDL – AUTOR HRANICKÉ SOCHY CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA I.

Když jsem před časem listoval archiváliemi Státního okresního archivu Přerov, objevil jsem listiny týkající se odhalení sochy Františka Josefa I. v Hranicích, zejm. návrh na vyznamenání

[1] Rodina se v dubnu 1939 přestěhovala z budovy akademie do nedalekého domu čp. 261 (Drahotuše) a odtud v březnu 1940 do Zlína.

[2] Citace je složena z vět obsažených dílem v nedatovaném (asi ze 60. let 20. století) strojopisu Jaromíra Zahálky o původu obrazů (archív JZ) a dílem v dopisu JZ autorovi článku z 27. ledna 2011.

Pendlova socha císaře Františka Josefa I., Hranice, Třída generála Svobody (Stará střelnice)

autora sochy spolu s jeho vlastnoručním životopisem [1] a zprávu o jeho vyznamenání. Byl jsem tímto nálezem potěšen zvláště proto, že o sochaři E. Pendlovi není v našem prostředí mnoho známo [2].

Po slavnostním odhalení pomníku na Školním náměstí dne 26. června 1898 se v září téhož roku městská rada usnesla podat návrh na vyznamenání autora sochy císařem. K návrhu byl přiložen také životopis E. Pendla. Zde je jeho český překlad:

„Johann Baptist Pendl, můj dědeček, narozený v Zillerthalu v Tyrolsku roku 1791, vytvořil mnoho sochařských děl v ušlechtilém smyslu umění, byl nejvýznamnějším sochařem ve své době v Tyrolsku a zemřel v roce 1859 v Meranu.

Franz Xaver Pendl, můj otec, narozený v Meranu 1817, působil ve stejném oboru jako Johann Baptist jako sochař až do svých 80 let, zemřel v Meranu 1896. Studoval již r. 1841 na vídeňské akademii výtvarného umění a obdržel v roce 1842 cenu svob. pána Gundela a Reichela věnovanou Nejvyšším dvorem, vrátil se pak do rodné země Tyrolska, kde vytvořil mnoho mistrovských děl církevního umění.

Vzal jsem si proto za úkol pokračovat dále ve stopách těchto zmíněných umělců na cestě umění, která mne přivedla po základní výuce v otcovském domě v roce 1864 na akademii do Benátek, kde jsem pod vedením profesorů Luigiho šlechtice Ferrariego a Karla Blaase studoval s tak dobrými výsledky, že jsem v srpnu 1865 obdržel dvě ceny. Když byla akademie v Benátkách předčasně v roce 1866 uzavřena a po válce se stala italskou, odešel jsem do Vídně a brzy, v roce 1872, jsem dostal za svoji soutěžní práci Reichelovu cenu, za velkou zakázku na vytvoření sochy Spravedlnosti pro vídeňský justiční palác a po dokončení

[1] SOKA Přerov, Okresní úřad Hranice, Presidiální spisy, I. část, 1876–1918, r. 1898, kart. č. 8, č. pres. 158.

[2] Tomáš Pospěch, Jeho veličenstvu císaři k výročí – hranická socha Františka Josefa I. In: Hranický týden, 13. srpna 1999, s. 6.

tohoto paláce v roce 1881 jsem byl představen Jeho Veličenstvu našemu císaři a dobrotivý monarcha moji práci vřele pochválil. Dva lvi před zmíněným palácem, alegorická postava Lex imperat (zákon panuje) ve funkčním sále a mnohá jiná díla v téže budově jsou mými výtvoři.

V roce 1874 jsem obdržel od rakouského muzea diplom vydaný Jeho Císařskou Výsostí arcivévodou Rainerem za vystavenou dřevěnou sochu. Totéž muzeum zakoupilo jistý počet mých výtvořů jako vzory pro obor sochařství soch ze dřeva, rovněž tak ministerstvo kultu a vyučování.

V roce 1878 jsem byl vyslán vídeňskou obchodní a živnostenskou komorou jako zpravodaj pro úsek sochařství na světovou výstavu do Paříže.

Roku 1896 se Jeho Veličenstvo náš císař zúčastnil svou Nejvyšší přítomností slavnostního aktu položení posledního kamene při stavbě nové radnice v Korneuburgu a já jsem byl císaři představen a pochválen Jeho Veličenstvem za svoje díla vytvořená pro tuto radnici. Jsou to: 2 postavy v nadživotní velikosti – císař František Josef I. a císař Albrecht I. Pro téměř všechna monumentální díla nedávné doby ve Vídni jako budovu parlamentu, radnici, univerzitu, c. k. dvorní divadlo, jsem byl povolán, abych vytvořil sochařská díla. Rovněž pro takové stavby v Praze, Innsbrucku, Meranu atd. atd. V roce 1882 v soutěži na pomník osvobození Vídně od Turků pro kostel sv. Štěpána jsem obdržel 3. cenu. Pro čestné náhrobky polního maršálka svob. pána Hesse a polního zbrojmistra svob. pána Johna na ústředním hřbitově ve Vídni vytvořil jsem na zakázku c. k. ministerstva války portrétní busty obou velkých válečníků a byl jsem příležitostně při odhalení Hessova pomníku pochválen nadšenými slovy Jeho Císařskou Výsostí arcivévodou Albrechtem.

Po dokončení čestného daru pro prezidenta nejvyššího soudního dvora Schmerlinga k jeho jubileu v c. k. státní službě mne vyznamenal Jeho Císařská Výsost arcivévoda Rainer návštěvou v mém ateliéru.

Patrně asi nejkrásnějším úkolem v mém životě bylo nedávno vytvoření 1. pomníku na volném prostranství Jeho Výsosti císaře Františka Josefa I. pro město Hranice [1]. Při příležitosti dokončení tohoto díla obšťastnilo mne Jeho Veličenstvo svoji návštěvou v ateliéru, rovněž tak opět Jeho Císařská Výsost arcivévoda Rainer.

Nedávné představení před Jeho Veličenstvem císařem bylo mi rovněž příležitostně umožněno při slavnostním vysvěcení nového farního kostela na Breitenfeldu ve Vídni, pro kterýž kostel jsem vytvořil veškerou figurální výzdobu oltáře.

Wien, II. okres
Wehlstrasse 226

Emanuel Pendl
akademický sochař,
narozený v Meranu 1845“ [2]

Návrh na vyznamenání sochaře byl doporučen okresním hejtmánem Maxmiliánem Juliem hrabětem Coudenhove [3] ke kladnému vyřízení. K němu skutečně došlo, o čemž svědčí přípis, z něhož se dozvídáme, že 1. dubna 1899 byl ve Vídni Emanuelu Pendlovi udělen rytířský kříž Řádu Františka Josefa I. [4]

JAN HAVLÍK

[1] Tvrzení, že hranický pomník je první sochou Františka Josefa I. na volném prostranství, je zajímavé a zasloužilo by si podrobnější výzkum.

[2] Z biogramu E. Pendla otištěného v Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950, Bd. 7 (Lfg. 35, 1978), s. 404–405 můžeme doplnit, že zemřel ve Vídni 28. září 1927.

[3] Maxmilian hrabě Coudenhove (1865–1928), 1891–1900 hranický okresní hejtmán, 1915–1918 český místodržící.

[4] SOka Přerov, Okresní úřad Hranice, Presidiální spisy, I. část, 1876–1918, r. 1899, kart. č. 9, č. pres. 112. Řád Františka Josefa I. byl založen roku 1849, v roce 1899 měl čtyři stupně, z nichž rytířský kříž byl stupněm nejnižším.